

A TESTNEVELÉSI FŐISKOLA SZÁZ ÉVE 1925-2025

A Nemzeti Torna Egylet 1868-ban indult tanfolyamának tovább-fejlesztéséből született meg a Testnevelési Főiskola 1925 végén, gróf Klebelsberg Kuno miniszter jóvoltából. Akkor a budai Győri úti Polgári Iskolai Tanárképző (Paedagogium) épületébe helyezték el, ahol fokozatos bővítések mellett ma is működik. Az új intézmény kiváló tanári karának köszönhetően gyorsan nemzetközi rangra emelkedett. A háború és a kommunista diktatúra évei visszavetették ugyan fejlődését, de 1975-ben egyetemi rangra emelkedett, majd lassan visszazsigerzte nemzetközi hírnevét. 2000-ben a felsőoktatás átszervezésekor átmenetileg elvesztette önállóságát, amit 2014-ben visszanyert. Hamarosan történetének legnagyobb fejlesztése indult meg, ami napjainkban a végéhez közeledik.

Kulcsszavak: testnevelés oktatás, centenárium, magyar testnevelés és sporttudomány, felsőoktatás

THE FIRST HUNDRED YEARS OF THE COLLEGE OF PHYSICAL EDUCATION. The College of Physical Education was established at the end of 1925, thanks to the support of Minister Kuno Count Klebelsberg as the further development of the course of the National Gymnastics Association, which had started in 1868. At that time, it was placed in the building of the Civil School Teacher Training College (Paedagogium) on Győri Street in Buda, where it still operates today, with gradual expansions. Thanks to its excellent teaching staff, the new institution quickly rose to international status. Although the years of war and the communist dictatorship set back its development, it was elevated to university status in 1975, and then slowly regained its international reputation. In 2000, during the reorganization of higher education, it temporarily lost its independence, which it regained in 2014. Soon, the largest development in its history began, which is now nearing its end.

Keywords: Physical education, centenary, Hungarian physical and sports science education, higher education

Előzmények

Az iskolai testnevelés és az ehhez szükséges oktatók képzésének gondolata már a reformkorban felmerült. Az első ilyen célú intézménynek a Clair Ignác¹ által 1833-ban alapított Pesti Testgyakorló Oskola tekinthető. A Szapáry Antal alapította Pesti Testgyakorló Egylet kb. hetven tornatanítói bizonyítványt adott ki működése során, amíg 1864-ben be nem olvadt az egy évvel korábban alakult Pesti Torna Egyletbe. Dr. Bakody Tivadar² homeopata orvos 1861-ben, Markusovszky Lajos szaklapjában, az Orvosi Hetilapban „Országos testgyakorlat” címmel megjelent cikkében szorgalmazta a testgyakorló tanítók képzését.

A kiegyezés után Eötvös József miniszter kötelezővé tette az elemi iskolákban a „testgyakorlat” oktatását. 1868-tól a Nemzeti Torna Egylet (NTE) állami támogatással fogott hozzá olyan tanfolyamok szervezéséhez, melyeken tornatanítói oklevelet lehetett szerezni. A tanfolyamok törzskönyvei fennmaradtak, jelenleg a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem Könyvtár és Levéltár őrzetében vannak, kutatható állapotban. 1868 júliusa és 1925 augusztusa között 2546 ilyen oklevelet adtak ki.³ Az oklevél nem jogosított tanári besorolásra és nem adott nyugdíjjogosultságot, tehát a tanári karon belül a tornatanítók alárendelt helyzetbe szorultak. Az egyesület keretei pedig hamarosan szűknek bizonyultak az igényekhez képest. Az NTE, nevéből eredően is alapvetően tornával foglalkozott, miközben gyorsan szaporodtak a hazánkban meghonosodó egyéb sportágak. 1883-ban a gimnáziumokban, az ipari és kereskedelmi iskolákban kötelezővé vált a testnevelés oktatása. Az ehhez szükséges tornatanítók száma viszont messze meghaladta az NTE lehetőségeit.

¹ Clair Ignác (1794-1866) 1816-ban telepedett le Pesten, ahol tornatanárként és vívómesterként működött. Korábban, a napóleoni háborúkban francia gárdatisztként szolgált.

² Bakody Tivadar (1825-1911) 1873-1905 között volt a homeopátia, akkori nevén hasonszenvészet rendkívüli tanára a budapesti orvoskaron.

³ Testnevelési Egyetem Levéltára (HU-TEL) 3. fond Tanulmányi Osztály, /a állam Törzskönyvek 1868-1999.

Az 1909. december 27-29. között tartott I. Országos Testnevelési Kongresszuson fogalmazódott meg egy testnevelő tanárképző főiskola létrehozásának igénye. A rendezvényre, de az azt követő hosszú idősakra is a tornászok és atléták vetélkedése nyomta rá a bélyegét. 1913-ban jött létre az Országos Testnevelési Tanács (OTT), mint állami, sportigazgatásért felelős szervezet, mely az elkövetkező évszázad során több néven működött. Kidolgozták egy később létrehozandó felsőfokú testnevelő intézmény tervét, ekkor még az 1920-ra⁴ tervezett budapesti olimpiával kapcsolatosan. A tervzetben kétszakos tanárképzést céloztak meg, a testnevelés melletti másik szakot középiskolai tanárképzőben kellett volna elvégezni. A képzési időt 4 évben határozták meg összhangban az egyetemi oktatással. A főiskola legyen önálló, és mindenképpen tartozzon hozzá internátus.

Az I. világháború és az azt követő országcsönkítés erősen átszabta a feltételeket egy ilyen felsőoktatási intézmény alakításához. 1920-ban a VKM rendeletileg államosította az NTE tornatanítói tanfolyamát Magyar Királyi Tornatanítóképző Intézet néven, amit áthelyeztek a Szentkirályi utcából a budai Győri úti Polgári Iskolai Tanárképző (Paedagogium) épületébe. Ekkor 3 éves volt a képzési idő. Dr. Karafiáth Jenő országgyűlési képviselő⁵ sürgette a kormányt egy testnevelési főiskola megalapítására. A formálódó intézményt két tárca is, a vallás- és közoktatásügyi (VKM) és a honvédelmi (HM) is igyekezett a maga hatáskörébe vonni. Az OTT tervezete a tanító- és tanárképző főiskolákhoz csatolta volna a testnevelők képzését, amit második szakként tartottak elképzelhetőnek.

Végül az 1921: LIII. törvény rendelkezett a testnevelő tanárok képzéséről és egy, e célt szolgáló intézmény felállításáról. A 4. §. szerint: „Az állam pénzügyeinek rendezése után testnevelési tanerők képzésére országos testnevelési főiskolát kell felállítani, amelynek fenntartásáról a vallás- és közoktatásügyi miniszter gondoskodik.” Két konkrét terv is született az új intézmény megalakítására. Az egyiket az NTE dolgozta ki, amelyben egyetemi karként, a kir. m. Pázmány Péter Tudományegyetemhez kapcsolva jönne létre az egyesület Szentkirályi utcai tornacsarnokában elhelyezve. A másik, a Magyar Atlétikai Szövetség (MASZ) terve szerint a Vörösmarty téri tervezett Nemzeti Stadionnal együtt létrehozandó önálló akadémiaként kell felállítani, hasonlóan a berlini, varsói vagy bukaresti testnevelési főiskolákhoz. Mindkét tervet egyszakos képzésben gondolkodott, a tanfolyam végén az egyetemi diplomával azonos értékű oklevéllel.

Az első évtizedek 1925-1945

A pénzügyi háttér biztosítása az értékálló új pénz, a pengő bevezetése után volt lehetséges a népszövetségi kölcsön és a visszaállított Testnevelési Alap terhére. 1925. október 16-án gróf Klebelsberg Kuno 77.000/1925 VKM.sz. rendeletével jóváhagyta a főiskola szervezeti szabályzatát,⁶ decemberben pedig megindult az oktatás. Az új intézmény alapját képező Tornatanítóképző Intézet elhelyezését már korábban a Polgári Iskolai Tanárképző Intézet Győri úti épületében oldották meg, amolyan társbérletként. Ezért a TF első igazgatója értelemszerűen a Tanárképző igazgatója, Gyulai Ágost lett, tanulmányi igazgatója pedig dr. Szukováthy Imre az 1925-1928 közötti idősakra. Az Igazgatótanács tagjai: dr. Gyulai Ágost (elnök), dr. Szukováthy Imre (tanulmányi igazgató), dr. Demény Károly államtitkár, a Magyar Kir. Posta vezérigazgatója, Stankovits Szilárd az OTT képviselőjében, a tanári kar részéről pedig dr. Bohn Ferenc, Kmetykó János, dr. Misángyi Ottó és dr. Quint József. Az alakuló ülésre november 4-én került sor.

A két igazgatón kívül a tanári kar tagjai csak megbízásos óraadóként lettek szerződötve az alábbi összetételben: Bernáth János (testnevelés elmélete), Berti László (vívás), dr. Bohn Ferenc (testnevelés története), Dékány Iván (etika), dr. Gyulai Ágost (magyar művelődéstörténelem), Jellencz Margit (női torna), dr. Kiss Ferenc (anatómia), Kmetykó János (svéd- és német torna), dr.

⁴ A budapesti olimpiát elsodorta az I. világháború, az 1920-as nyári játékokat végül Antwerpenben rendezték, de Magyarország, mint vesztes állam ide nem kapott meghívást.

⁵ Karafiáth Jenő (1883-1952) számos tisztsége mellett 1923-ban az OTT elnöke lett.

⁶ HU-TEL 1/a-I. Egyetemi tanácsulési jegyzőkönyvek, 2. kötet 9. old. Igazgatótanács jegyzőkönyv 1925. november 4.

Koszó János (német nyelv), dr. Malaky Mihály (sportszerű játékok), dr. Misángyi Ottó (atlétika), dr. Quint József (lélektan és gyermektanulmány), dr. Sík Sándor (cserkészet)⁷, Staub Cecília (tánc), dr. Szukováthy Imre (testnevelési szeminárium, egészségtan és első segélynyújtás), Tantum, George (angol nyelv). Az oktatott tárgyak száma a kezdetihez képest gyorsan növekedett.

1925. december 5-én alakult meg a Testnevelési Főiskola Sport Clubja, a TFSC. Elsődleges célja a hallgatók továbbképzése és versenyzési lehetőség biztosítása volt.

Bár a jó minőségű felszerelésre kezdettől gondot fordítottak, a rendelkezésre álló terület csak a legszükségesebb pályák, létesítmények elhelyezésére volt elegendő. Sajat, kismencedés uszoda felépítésére is csak az 1960-as években nyílt alkalom, jöllehet már a kezdeti helyszínrajzokon látható egy tervezett uszodaépület. Addig a Rudas fürdőt, majd 1930 után a margitszigeti Sportuszodát, valamint fővárosi egyesületek pályáit vették igénybe (pl. Budapesti Korcsolyázó Egyesület, Magyar Athletikai Club, Magyar Hockey Club). Ezzel szemben a nyári időszakban helyet biztosítottak az olimpiai keret edzőtáborozásának, ami korábban nem is létezett.⁸

Az elhelyezés tekintetében 1928 hozott fordulópontot, amikor gr. Klebelsberg miniszter döntése nyomán a Polgári Iskolai Tanárképzőt Szegedre helyezték át, így annak épületeit és területét a TF örökölte meg.⁹ Szintén a miniszternek köszönhető a főiskola területének „kikerekítése” a szomszédos telkek megvásárlásával. Az egész területen kisebb építkezések, átalakítások (tornacsarnok, speciális épületek, atlétikai pálya, lőterem) kezdődtek Mattyók Aladár mérnök tervei szerint. A TF igazgatójává ekkor dr. Szukováthy Imre, a korábbi tanulmányi igazgató lépett elő. A hallgatói létszám a kezdeti 94 főről 145-re emelkedett. Ekkor már mindhárom évfolyamon tanultak hallgatók. A képzés időtartama 1929/30-ban négy tanévre hosszabbodott.

A TF működésének első évtizedében 128 nő és 111 férfi szerzett középiskolai testnevelő tanári oklevelet. Ezen kívül összesen 13 nyári tanfolyamot szerveztek gyakorló tanárok továbbképzésére. További 20 tanfolyamon, melyen sportoktatók, edzők és szakvezetők továbbképzése folyt, összesen 500 fő vett részt.

A sportegyesületeket különböző edzőképző tanfolyamokkal támogatták. 1928-ban szerveztek először „footballmesteri kuzust” dr. Malaky Mihály vezetésével labdarúgóedzők számára. A tárgy oktatásába 1931-től Pluhár István, a rádió sportriportere is bekapcsolódott. A tanári kar számos kitűnő szakemberrel egészült ki ebben az időszakban. Hosszabb időn át oktattak itt a korábban említetteken kívül: B. Stieber Sarolta (úszás), dr. bilkei Papp Lajos (gyógytorna és massage), dr. Deseő Dezső (mozgástan), Jávör Albert (nevelés és tanítástan, általános neveléstörténet), Kael Anna (kosárlabda), Kankovszky Artúr (ökölvívás), Kishonti Barna (ének), dr. Krompecher István (bonctan), Kugler Sándor (úszás), dr. Malán Mihály (testtan), Pálfai János (labdarúgás), Tettey Emil (célloövészet), Weber Edit (ritmikus tánc), Záborszky Sándor (játékelmélet és gyakorlat). A csak rövid ideig oktatók közül ki kell emelni dr. Csík Ferencet (orvostudományi ismeretek) és dr. Szentágothai Jánost (bonctan).

A könyvtár a Tornatanító Intézet 113 kötetéből alakult, ami 1926 végére 400-ra gyarapodott. Maga Klebelsberg is hozzájárult az állomány növeléséhez. A háború végére 10.000 kötetet számláló könyvtár már európai hírű sporttudományi szakgyűjteménynek számított, ami biztos hátteret adott a tanári kar tudományos tevékenységéhez.

Viszonylag újdonságnak számított a korban a sportorvoslás, amit Szukováthy igazgató, lévén maga is orvos, élénken támogatott. A Sportorvosi Intézet 1929 októberében kezdte meg működését dr. Baitz Géza vezetésével. Hamarosan négy orvos dolgozott itt díjazás nélkül, köztük dr. Herzum (Kereszty) Alfonz, későbbi tanszékvezető. 1932-ben, a TF ötlete alapján indult meg a rádiótorna adások sugárzása, ami világviszonylatban is egyedülálló kezdeményezés volt. Kmetykó János és Kerecsi Endre voltak ennek zászlóvivői. Emellett a főiskola tanárai 4 sorozatban összesen 87 rádióelőadást tartottak, melyekben a sportágakat és a testmozgást népszerűsítették.¹⁰ Azt nem tudni,

⁷ A tárgyat 1927-től dr. Zsembery Gyula vette át.

⁸ Első alkalommal az 1928-as amszterdami olimpiára való felkészüléskor.

⁹ MNL OL K305 1928-1-43.325 Karafiáth Jenő OTT-elnök felterjesztése a miniszterhez. 1928. július 1.

¹⁰ Krasovec Ferenc (szerk.): 75 éves a TF. Budapest, 2000. 43. old. (továbbiakban: Krasovec 2000.)

pontosan hány embert értek el ezek az adások, de 1943-ra már egymillió vevőkészülék működött az országban.

Az országos politikai vezetők is jóindulatú figyelemmel kísérték a TF munkáját, melyet a kormányzó mellett (1930) az alapító Klebelsberg hat alkalommal is meglátogatott, nemegyszer külföldi vendégek (pl. Giuliano Balbino, olasz nemzetnevelési miniszter), Karafiáth Jenő, az Országos Testnevelési Tanács elnöke és más hazai notabilitások kíséretében. Rajtuk kívül látogatást tett a főiskolán Iti Bacci, az olasz Olimpiai Bizottság elnöke (1931), Shvoy Lajos székesfehérvári püspök, Carl Diem, a testkultúra nemzetközi szaktekintélye, Niels Bukh dán testnevelő, Erwin Mehl osztrák professzor, L.C. Stanley egyetemi tanár az Egyesült Államokból, a VKM államtitkárai stb.¹¹ A TF kápolnáját maga Serédi Jusztinián, az esztergomi hercegprímás jött el megáldani 1935-ben. Klebelsberg hivatali utóda, Hóman Bálint is folytatta elődje látogatásait.

A TF-küldöttségek is rendszeresen útra keltek, amelynek révén a nemzetközi szakmai életben is gyorsan ismertté és elismertté vált a főiskola, nem utolsósorban 50 fős torna mintacsapata révén. 1925–1935 között 9 vidéki, 7 fővárosi és 4 külföldi helyszínen tartottak dísztorna bemutatót, ami a korszakban népszerű sportrendezvénynek számított. 1929-ben a berlini testvérintézményt, a Hochschule für Leibesübungen látogatták meg egy tíznapos tanulmányúton. Különösen sikeres volt az 1934. októberi bulgáriai túra, de nagy létszámú TF-es küldöttség utazott 40 hallgatóval az 1936-os berlini olimpiára. A csapat berlini sikere nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a Nemzetközi Olimpiai Bizottság 1938-ban a TF-nek ítélje oda az 1906-ban alapított olimpiai kupát. 1937-ben a bécsi Konzerthaus nagytermében tartottak sikeres bemutatót. 1939 augusztusában a tornacsapat Stockholmba utazott a svéd torna atyjának, Pehr Henrik Ling halálának centenáriuma szervezett nagyszabású Lingiade tornarendezvényre.¹²

1931-ben a TF saját zászlót kapott, melyet ünnepség keretében adtak át. A zászlóanya tisztét gr. Klebelsberg Kunoné vállalta el. Később, a kommunista diktatúra idején a koronás címeres, angyalos zászlót elrejtették és csak évtizedek múltán került elő. A 10. évfordulóra, 1935-re különleges ajándékot kapott a főiskola. Esterházy Pál herceg 10 ezer pengős adományából a dísztermet (ma Hepp Ferenc-terem) művészi falképekkel díszítették ki. Az Ungváry Sándor festőművész készítette secco sorozat a sport apoteózisát, illetve a magyar történelemből vett jeleneteket ábrázolt.

A területi visszacsatolásokkal párhuzamosan a tananyagban megjelentek a nemzetiségi nyelvek is. Ugyanez vonatkozik a honvédelmi jellegű tárgyakra (légtalálpilóta, levegőcsapárok képzés) is.

1940 decemberében a túlzott fegyelmezési rendszabályok miatt a hallgatóság és az igazgató között megromlott a viszony, ami a hallgatók sztrájkját idézte elő. Határozott, de tisztelettudó hangú levélben mondták fel az engedelmisséget az igazgatónak és kilátásba helyezték, hogy testületileg eltávoloznak a Ludovika Akadémiára, ha ő továbbra is a helyén marad. Az összeütközés eredményeképpen dr. Szukováthy Imre végül is lemondásra kényszerült, helyét dr. Misángyi Ottó vette át.

1943 őszén a VKM engedélyezte egy kutatóintézet felállítását dr. Hepp Ferenc vezetésével, Testnevelési Tudományos Kutató Intézet néven. A távlati cél a doktoráltatási jog megszerzése lett volna, ám a háború megakadályozta a tényleges működés elindítását. 1944. október 26-án az oktatást hivatalosan beszüntették. A hallgatók nagyobb része hazament vagy katonai szolgálatot teljesített, 36 fiú és 16 lány pedig az internátusban maradt.

Budapest ostroma különösen súlyos károkat okozott a főiskola épületeiben és felszerelésében egyaránt. Odaveszett a csaknem tízezer kötetes könyvtár állományának nagy része is. A tanári karnak véres vesztesége is volt. Kmetykó tanár úr bombatámadás áldozata lett 1945. január 4-én.

Újjáépítéstől az egyetemi rangig 1945-1975

¹¹ Krasovec 2000. 35. old.

¹² Érdekes, hogy a csapat azon a Wilhelm Gustloff nevű német üdülőhajón érkezett a svéd fővárosba, melynek 1945. januári elsüllyesztése máig a történelem legnagyobb hajókatasztrófájának számít.

A harcok végeztével a főiskola területe gyászos képet mutatott. A romeltakarításban a tanárok mellett a hallgatók is részt vettek. 1945. december 12-én, a 20. évforduló ünnepén már egy kisebb tornabemutatót is tudtak tartani. Májusban lehetett hozzákezdeni az épületek részleges helyreállításához, de a háború nyomai, akárcsak városszerte, még hosszú évtizedekig láthatók maradtak.

Az OTT helyett 1945 februárjában megalakult a Nemzeti Sportbizottság, amely Dollai (Dobler) Antalt állította a főiskola élére, mivel dr. Misángyi Ottó Svájcba vándorolt ki. A háborút követő első tanév megnyitására csak 1946. február 20-án kerülhetett sor, de csak szűkített keretek között, új évfolyamot nem indítottak. A koalíciós idők szellemének megfelelően „demokratizálták” az oktatást, ami a korábbi honvédelmi jellegű tárgyak elhagyását jelentette, helyettük viszont megjelent az ideológiai képzés (időszerű kérdések vitái, szociológia), illetve bevezették a szakdolgozatok írását. Az általános iskolai testnevelők képzése átkerült a kétszakos pedagógiai főiskolákra, a TF-en egyszakos testnevelőket képeztek a közép- és felsőfokú oktatás számára.¹³ Az ún. szakérettségi tanfolyamok 1948-as beindítása pedig egyértelműen a hallgatóság addigi társadalmi összetételét volt hivatva megváltoztatni.

Dollait csakhamar leváltották és helyette miniszteri biztos vette át az irányítást a parasztpárti, de MKP-támogatással érkező Juhász László személyében, aki 1946. augusztus 3-tól 1947. április 30-i lemondásáig volt hivatalban. Őt egy sárospataki testnevelő, Szabó Károly váltotta (1947. április 30 – 1947. december 15.). 1947. december 15-én nevezték ki ismét igazgatót az intézmény élére, dr. Hepp Ferenc személyében. 1951. augusztus 26-ig tartó megbízatása idején jelentős változások következtek be. A közeli Csörsz utcai temetőkert felszámolása után sikerült megszerezni a területet, ahol jórészt társadalmi (magyarul ingyen felajánlott) munkával sportpályákat alakítottak ki.

Dávid Károly, a Népstadion későbbi tervezőmérnöke segítségével nagyszabású fejlesztési tervet készítettek, de a megvalósításra az akkori körülmények között aligha kerülhetett sor. Hasonló léptékű fejlesztésnek csak napjainkban lehetünk tanúi.

Jelentős átszervezések történtek az 1949/50. tanévben. A támogatói területen felállt a Tanulmányi Osztály és a Gazdasági Hivatal. Még ennél is nagyobb jelentőségű volt a tanszékek megszervezése: atlétika (dr. Bácsalmási Péter), időszaki és küzdősportok (dr. Duronelly László), orvosi (dr. Kereszty Alfonz), pedagógia (dr. Zibolen Endre), sportjáték (Pálfai János), sporttörténet (dr. Földes Éva), tánc (Rábai Miklós), testnevelés-elmélet (dr. Cseke Dénes), torna (Kerezsi Endre), valamint az Idegennyelvi Lektorátus (dr. Koszó János).

Az újabb néven működő főhatóság, az Országos Testnevelési és Sportbizottság (OTSB) elmozdította Hepp Ferencet, és helyette Antal József főiskolai tanárt nevezték ki (1951. szeptember 1-1965. augusztus 31.), aki máig a leghosszabban hivatalban lévő vezetőnek, egyben a sztálinista hatalomátvétel végrehajtójának számít.

Dr. Földes Éva kezdeményezésére indult el 1949-ben a Tudományos Diákkör (TDK) mozgalom. A TF tudományos diákköreinek első konferenciáját 1953-ban tartották meg. 1954 végén az OTSB létrehozta a Testnevelési Tudományos Tanácsot (TTT), mint a sporttudományos kutatás irányító szervét. A TF fennállásának 30. évfordulójára rendezett első tudományos ülészak jelezte az elméleti, tudományos munka felértékelését a közvetlenül megelőző időszakhoz képest.

Az 1950-es évek első felében kezdtek megjelenni az első tankönyvek az addigi jegyzetek és füzetek helyett Kerezsi Endre, Páder János, Verbényi József, Csanádi Árpád, dr. Kereszty Alfonz, dr. Cseke Dénes, dr. Földes Éva, dr. Bácsalmási Péter, Kohonicz József és Abád József tollából.

A TF 1956-os története külön fejezetet érdemelne, bár a részletes feldolgozás máig sem történt meg.¹⁴ A TF-es hallgatók is megfogalmazták követeléseiket, illetve részt vettek az egyetemisták tüntetésén, ahová három tanáruk is elkísérte őket. Megalakították a főiskola Forradalmi Bizottságát, illetve nemzetőrként fegyveres szolgálatot is vállaltak, ami jobbára a környék rendfenntartására

¹³ Kun László (f.szerk.): 50 év a testkultúra szolgálatában 1925-1970. Bp. 1975. 61. old. (továbbiakban: Kun 1975)

¹⁴ Vö. Molnár László: Az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményei a Testnevelési Főiskolán. In: Osváth Zsolt - Zsidi Vilmos (szerk.): Magyarországi felsőoktatási intézmények az 1956-os forradalomban és szabadságharcban. Bp. 2007. 195-203. old.

szorítkozott. Fegyveres akciót az intézmény területéről nem indítottak. Biztosították az ételmezést és a sebesültek szállítását. A TF három hősi halottja, Hegedűs István, Szórádi Tibor és Nagy József utcai harcok, illetve a „pufajkásnak” nevezett karhatalmisták utcai terrorcselekményei során veszítették életüket. Az oktatás csak 1957. február 4-én folytatódhatott. Az újra berendezkedő kommunista hatalom megtorlása a TF-et sem kerülte el. Elbocsátások, bebörtönzések, a pályáról való időleges vagy végleges kizárások követték egymást. A megtorlások áldozatait csak 1991-ben rehabilitálták.

1959-ben kezdett működni az Edzőképző Intézet, ahol levelező jelleggel képeztek sportvezetőket alsó-, közép- és felsőfokon. 1960-tól három szakon folyt a képzés (tanári, edzői, sportszervezői).

1959-ben a TF-re helyezték át a TTT kutató intézetét, az Alkotás utcai oldalon álló külön épületbe. Az intézet 1969. január 1-jei hatállyal került a TF állományába Testnevelési Főiskola Kutató Intézete (TFKI) néven. 1972-ben már ötven munkatárssal és hat osztállyal működött (edzésméleti és módszertani, élettani, iskolai testnevelési és sport, sportpszichológiai, műszerfejlesztési és üzemeltetési és biofizikai és mozgásbiológiai laboratórium). Az intézet jelentős szerepet kapott az egyetemmé fejlesztés során, aminek egyik feltétele volt a tudományos minősítések megszerzése. Ezen a téren a kezdő lépést dr. Nádori László kandidátusi fokozata jelentette 1972-ben.

A könyvtári állomány 1962-ben már elérte a 37ezer kötetet. A tudományos munka hatékonyabb támogatása érdekében hozták létre Szakkönyvtár és Dokumentációs Központot (SZDI), ahol a könyvtár mellett dokumentációs és információs osztályt, valamint reprográfiai részleget is működtettek. A „szocialista” korszak egyik sajátossága volt, hogy a felnövekvő nemzedékek körében erősen csökkent az idegen, de különösen a nyugati nyelvek ismerete. Ezért a nyugati szaklapokban megjelenő cikkeket le kellett fordítani a hazai szakemberek számára. Ezt a feladatot a szakkönyvtárak végezték, illetve végeztették el, a fordításokból pedig hatalmas, egyébként nagyon népszerű és látogatott külön-gyűjteményeket alakítottak ki. Ez is a dokumentációs központ feladatai közé tartozott.

Az 1960-as években is jeles tanári kar dolgozott a főiskolán. Szerencsés módon még aktív volt a háború előtti nemzedék, amelyet Bácsalmási Péter (atlétika), Harmati Sándor (atlétika), dr. Kereszty Alfonz (sportorvostan), Kerezsi Endre (torna), Koltai Jenő (atlétika), Kolozs Ferenc (sportjáték) képviseltek, és a háború utáni nemzedék kiválóságai: Csanádi Árpád (labdarúgás), Galla Ferenc (küzdősportok), Páder János (kosárlabda), Romák Éva (torna). 1961-ben a Romák Éva vezette női tornacsapat nyerte a *Jó tanuló – jó sportoló* versenyt, melynek nyomán megszervezték a hasonló nevű házi versenyt, amit 2011-ig folytattak.

Az 1963-ban megalakult Magyar Testnevelési és Sportszövetség (MTS) helyébe 1973 elején szervezték meg az Országos Testnevelési és Sporthivatalt (OTSH). Szakfőiskola jellege miatt mindkét intézmény a TF felügyeleti szerveként is működött.

A háború előtti évtizedek tömeges dísztornáit idézte fel Kerezsi Endre, aki az 1963-as Országos Sportnapok alkalmából 7000 fős tornabemutatót szervezett, több száz TF-es részvételével.

Már a 60-as években felmerült az ötlet, hogy a TF vásároljon ingatlant a Velencei-tónál, ahol vízi telepet lehetne kialakítani. A nyári vízi táborok, az egyre hangsúlyosabb rekreációs képzés és az üdültetés igényeinek is eleget tudna tenni egy ilyen létesítmény. A terv azonban csak a 2000-es években válhatott valóra, lényegesen nagyobb ráfordítással. Az mindenesetre nyilvánvaló volt, hogy a rendelkezésre álló területek már akkor elégtelenek voltak a megfelelő színvonalú képzéshez.

A TF 40. születésnapján, 1965-ben elkezdődött a szintén 40 éve óhajtott saját uszoda (25x12 méteres) és játéksarnok építése, amit 1966. november 26-án adtak át.

Az 1960-as évektől folyamatosan követték egymást a különböző oktatási reformok, de ezek mit sem változtattak azon, hogy a TF-en végzett egyszakos testnevelő tanárok elhelyezkedéskor hátrányban voltak a pedagógiai főiskolákról kikerülő kétszakos tanárokkal szemben. 1966-ban a TF-en összesen 690 hallgató tanult, míg a pedagógiai főiskolákon 930, miközben évente mindössze 200 állásra lehetett pályázni. Az országosan mutakozó tornateremhiány szintén nehezítette a pályára kerülést. 1969-ben meg is szüntették a tanárok levelező képzését. Ettől kezdve erősödött a

nappali, de még inkább a levelező edzőképzés ahová számos, addigra már híres sportcsillag, illetve külföldi hallgató is érkezett.

1967-ben Kerecsi Endre (igazgató 1965. szeptember 1-1967. november 30.) kezdeményezésére sikerült egyetemi lapot indítani *TF Fórum* címmel, Kun László főszerkesztésével. Ezt követte 1970-ben a TF Tudományos Közlemények c. szakfolyóirat útjára bocsátása. Betegsége miatt, Kerecsi Endre 1967-ben lemondott az igazgatóságról és helyét a kitűnő pártkapcsolatokkal rendelkező Terényi Imre vette át (1967. december 1-1973. szeptember 1.). Komplex fejlesztési tervet dolgoztak ki, amiből néhány elem meg is valósult (főépület tetőtér-beépítése, fűtése korszerűsítés, aula átépítése, kollégiumi rekonstrukció), illetve megmenekült a Csörsz utcai sporttelep is, bár a BAH-csomópont kialakítása kapcsán a főváros visszakövetelte. Kisebb területvesztés árán mégis megmaradhatott a TF kezelésében.

A TF egyetemmé fejlesztése továbbra is napirenden volt, ehhez azonban jelentős létesítménybővítésre és a tudományos munka megerősítésére lett volna szükség. Szóba került egy 10 emeletes elméleti tömb felépítése is, mivel az Alkotás utca szélesítése miatt el kellett bontani a kutatóintézet földszintes épületét.

1973-ban dr. Terényi Imre is lemondott a főigazgatóságról, amit dr. Koltai Jenő, az atlétikában „dobópapának” is nevezett mesteredző vett át (1973-1978).¹⁵ Az OTSH 1975-ben rendeletet adott ki a továbbképzésről, majd létrehozta a Testnevelési Főiskola Továbbképző Intézetét (TFTI), Kincses Ferenc igazgató vezetésével.

1975. szeptember 11-én ünnepi tanácsulást tartottak a TF 50 éves fennállásának tiszteletére, ahol Polinszky Károly oktatási miniszter bejelentette, hogy az Elnöki Tanács a főiskolát egyetemi rangra emelte. Az intézmény 1925-1945 között 589 tanári diplomát adott ki, 1945-1975 között további 1883-at nappali, illetve 581-et levelező tagozaton. 75 edzői diplomát nappali tagozaton, 890-et pedig levelezőn. A sportszervezői diplomák száma 295 volt.¹⁶

Önálló egyetemi évek 1975-2000

Az egyetemi rang elérése után sürgős feladatként jelentkezett az egyetemi és a rektori tanácsok, valamint a különböző bizottságok megalakítása. Megjegyzendő, hogy a TF ugyan egyetemi rangra lett emelve, amelyhez igazodott a szerkezete is, de 1989-ig továbbra is főiskolának nevezték, vagyis egy furcsa, de az adott korszakban nem szokatlan „fából vaskarika”, ún. egyetemi rangú főiskola jött létre.

1976-ban széles körű reformmunkálatok kezdődtek, melyek első szakaszában a tanárképzés új tantervének elkészítése volt a legfontosabb, ami érintette a tantárgyi programok átdolgozását. Ugyancsak javaslat készült a tanszékek átszervezésére és a felvételi rendszer korszerűsítésére. Erősödött a kapcsolat az OTSH-val, valamint az Oktatási és a Pénzügyminisztériummal. Az utóbbi segítségével sikerült előre mozdítani a TF több éve húzódó rekonstrukciós tervének megvalósítását. 1977 áprilisában, az OTSH jóváhagyása után megkezdődhetett az atlétikai csarnok,¹⁷ az aula, és a kazánház építése, illetve a Csörsz utcai pálya átépítése, amire a BAH csomópont kialakítása miatt volt szükség.

A TDK Tanács döntése szerint atlétika, pedagógia, pszichológia, sportélettan, sportjáték, sportszociológia, torna és sporttörténet témákban működhetek diákkörök. Az itt végzett tudományos tevékenység sokat segített abban, hogy a TF-et a tudományegyetemek is elfogadják.

A TFSE tagjai általában nappali tagozatos hallgatók voltak, edzői pedig a főiskola tanárai. Eredményeik közül kiemelkedik Németh Miklós gerelyhajításban elért montreali olimpiai bajnoki címe. 1978 nyarán Koltai Jenő nyugalomba vonult, helyét a rektori székben a Sportjáték tanszék vezetője, Zalka András foglalhatta el (1978-1984). 1978-ban a TF megkapta a doktori cím

¹⁵ Koltai tanár úr olyan olimpiai bajnok tanítványokkal büszkélkedhetett, mint Németh Angéla vagy Németh Miklós.

¹⁶ Takács Ferenc: A második világháború utáni évtizedek, küzdelem az „egyetemi” rangért (1945-1975). In: Vajda Krisztina (f.szerk.): A TF 100 éve. Bp., 2025. 95. old. (továbbiakban: Vajda 2025)

¹⁷ Ez a csarnok 2015 októberében tűzvészben pusztult el.

adományozásának jogát, pontosan 50 évvel az első főiskolai diplomák kiadása után. Az első doktorok avatására 1980. június 20-án került sor, egy ünnepi tanácsülés keretében. Ezzel vált ténylegesen is egyetemmé a TF.

A TF 1981-ben adományozhatott először tiszteletbeli doktori címet, amit elsőként Koltai Jenő ny. egyetemi tanár, korábbi rektor kapott meg. Rajta kívül a TF-en végzett, de Görögországban élő Szymiczek Ottó, a Nemzetközi Olimpiai Akadémia (NOA) elnöke és a szintén itt végzett Kleantisz Paleologosz, a NOA alelnöke részesült ebben a megtiszteltetésben.

A 80-as éveket egyre jobban jellemző megszorítások olyan anomáliákat eredményeztek, mint a megépült csarnok mellől lemaradt öltöző és fürdőblokk, amiket csak jóval később tudtak pótolni. De ugyanez éreztette hatását a nekilóduló infláció mögött egyre jobban elmaradó bérekben és ösztöndíjakban, nem beszélve a felszerelés egyre nehezebb pótlásáról.

A tanszéki szerkezet átalakítása kapcsán két tanszékcsoport alakítása került javaslatba, amit az OTSH később jóváhagyott. A sportági, benne az atlétikai, az időszaki és küzdősportok, a sportjáték, a torna, valamint a később létesítendő úszás tanszékekkel. A testnevelési és sporttudományi tanszékcsoportba sorolták a neveléstudományi és a testnevelés-elmélet tanszékeket. Ekkor vezették be a diplomamunka készítését, mint a komplex államvizsga előfeltételét. Nádori Lászlónak köszönhetően indult kihelyezett tagozat a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen.

1984. július 1-jén Zalka Andrást Istvánfi Csaba (1984-1994) váltotta a rektori székben, aki öt évre kapott kinevezést.

1986-ban Szolnokon indított kihelyezett tagozatot gyógytestnevelők képzésére az egyetem, egyelőre 50 fővel. A kutatási tevékenység beépítése a tanszéki munkába volt elsődleges célja a TF Kutató Intézete megszüntetésének 1987. január 1-jén. Az intézet munkatársait a tanszékek vették át, kutatási témáikkal együtt. Az átalakítást heves viták kísérték, jöllehet 1985-től napirenden volt. Három új tanszék is létesült: küzdősportok, pszichológia, úszás és vízisportok, míg a szabadidősport és a rekreációs képzés szakcsoportokban indult el. Az 1987/88. tanév kezdetekor adták át az atlétikai csarnokhoz és az aulához csatlakozó, ötszintes elméleti épületet, amit házon belül csak „üvegépületként” emlegettek. A vitatott szépségű és energetikai szempontból is kérdéses létesítményt a 2015-ös tűzvész után néhány évvel lebontották.

A 80-as évek végén a világ legnevesebb sportvezetői látogattak az egyetemre, hogy tiszteletbeli doktori kitüntetéseiket átvegyék. 1988-ban Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke, majd 1989-ben Joao Havelange, a FIFA elnöke. A nyugat felé történt nyitást jelezte 1990-ben a Slippery Rock University testnevelési karával kötött együttműködési megállapodás. 1989-től használta az intézmény a Magyar Testnevelési Egyetem elnevezést.

A kommunista politikai rendszer bukása a TF-en is változásokat hozott. 1990-ben lemondott a teljes vezetőség és új választást bonyolítottak le. Ennek eredményeképpen Istvánfi Csaba maradt a rektor, aki mellé Schulek Ágostont oktatási és Tihanyi Józsefet tudományos rektorhelyettségévé választották. Ugyanekkor sikerült megszerezni a felszámolt Munkásörtség Római parti üdülőjét sporttelep céljára, ami régóta hiányzott a létesítmények közül. Öröm volt az örömben, hogy az üdülő árterületen fekszik, annak minden kockázatával.

Makszin Imre főtitkár jóvoltából 1991-ben visszahelyezték jogaiba a TF eredeti, 1931-ben kapott zászlóját, feliratát pedig a TF hivatalos jelmondatává tették: „*Szellemet, erkölcsöt, erőt egyesíts!*” Nyerges Mihály tanszékvezető szervezése nyomán 1993-ban a Közgazdaságtudományi Egyetemmel közösen elindult a sportmenedzserképzés, amely szak igen gyorsan népszerűvé vált. 1994-ben Istvánfi Csaba kitöltötte második 5 éves rektori ciklusát is, ezért hivatalát nem újíthatta meg. Helyette az atlétika tanára, dr. Tihanyi József került a rektori székbe.

Az első, könyvtári informatikai nyilvántartó rendszert (ALEPH), mely akkoriban a hazai egyetemeken a legelterjedtebb volt, 1995-ben vezették be a TF-en. 1997-ben a Magyar Akkreditációs Bizottság elfogadta a TF PhD-programjait, így az egyetem megkapta az önálló fokoztatás és habilitálás jogát.

Átalakult a felsőoktatás igazgatási rendszere, a korábbi „szakegyetemek” is egységesen bekerültek az oktatási tárca irányítása alá, így a TF felügyeleti szerve többé nem a sporthivatal volt. 1993.

szeptember 1-jén lépett életbe az új felsőoktatási törvény, kimondva, hogy csak azok a felsőoktatási intézmények maradhatnak egyetemek, melyek legalább két tudományterületen tudnak oktatni. Ezzel indult a „hosszú menetelés” a 2000. évi egyetemi integráció felé. Az ELTE-vel már 1992-ben tárgyalások kezdődtek egy jövőbeli szövetségi integrációról, ám ezek évek múlva sem vezettek eredményre. A tanári kar egy másik csoportja az önállóság megőrzése mellett tört lándzsát, míg egy harmadik csoport a Semmelweis Orvostudományi Egyetem felé tájékozódott. 1997 közepétől ez az irányzat erősödött meg, így körvonalazódott a Semmelweis Orvostudományi Egyetem – Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem – Magyar Testnevelési Egyetem együttműködés. A tervbe vett Semmelweis Egyetem Integrációs Előkészítő Testületének elnöke Tihanyi József lett, majd az egyesülést követően integrációs rektorhelyettesként volt tagja az egyetemi vezetésnek.

Az integrált egyetem kara 2000-2014

2000. január 1-jén megszületett az integrált Semmelweis Egyetem, amelyben a TF Testnevelési és Sporttudományi Kar néven élt tovább.¹⁸ Az addigi rektor, Tihanyi József ezt a tanévet dékánként vitte tovább, miközben integrációs rektorhelyettesként is működött 2003-ig. A dékáni székben 2001-ben Nyerges Mihály (2001-2007) váltotta, aki azonban már nem volt lelkes híve az integrációnak. Helyettesei Radák Zsolt (tudományos) és Kis Jenő (oktatási) lettek. Az integráció egyik azonnali vesztesége volt az Országos Sportegészségügyi Intézet egyik részlegének már küszöbön álló, de így elmaradt csatlakozása a TF-hez.¹⁹

2002-ben a kar vidéki képzőhelyeinek (Eger, Székesfehérvár, Szombathely) akkreditációja is megtörtént, illetve új szervezeti egységek alakultak: a Kommunikációs és Oktatástechnológiai Tanszék, a Rekreáció Tanszék, a Gazdasági Igazgatóság, a Műszaki Igazgatóság és a Menedzser Igazgatóság, valamint az összevont Tudományos és Nemzetközi Osztály. Az ünnepi műsorok előadására alakult meg a TF (Tehetséges Fiatalok) Műhely, Nemerkenyiné Hidegkuti Krisztina tanárnő vezetésével. Ugyanebben az évben immár a második NOB elnököt avathatta díszdoktorává a TF, illetve a Semmelweis Egyetem, a frissen hivatalba lépett Jacques Rogge személyében.

2003-ban a kar elnyerte a Magyar Örökség Díjat. Az 1987-ben megszüntetett TFKI pótlására Radák Zsolt vezetésével megalakult a Sporttudományi Kutató Intézet.

Bevezették a „mestertanári” címet azon kiemelkedő, nemzetközi eredményeket elért edzők részére, akik nem rendelkeztek PhD fokozattal. Több évtizedes előzmények után sikerült megalapítani a rekreáció szakot, ami nappalin az edző-rekreáció és a testnevelő-rekreáció szakon és a levelező másoddiplomás képzésben gazdagította a képzési palettát. Az intézményben régóta honos nemzetközi együttműködést kiterjesztették a határon túli magyar kisebbségekre is, állandósultak a Bolyai Nyári Egyetem csíkszeredai továbbképző programjai.

Nyerges Mihály 2004. évi dékáni újraválasztása már nyíltan az integrációból való kilépés jegyében zajlott. Megelőzően a Kari Tanács elfogadta a TF Társadalmi Tanácsa Integrációs Stratégiai Bizottsága által készített, az integrációt felülvizsgáló előterjesztést. Az ügy országgyűlési bizottságok elé is eljutott, de az elszakadási kísérlet ekkor még kudarcot vallott.

Az Európai Unióhoz történt 2004-es csatlakozás után elkerülhetetlenné vált az ún. bolognai oktatási rendszerhez való csatlakozás, ami a 2005. évi CVI. törvénnyel vált valóra. Ezzel olyan új képzések honosodtak meg, mint nappali tagozaton testnevelő-edző, rekreáció-irányító-egészségfejlesztő, sportszervező és humánkineziológia, levelezőn a rekreáció, vagy másoddiplomaként a gyógytestnevelő, valamint az egészségtantanár szakok.

2005-ben gyakorló iskolát kapott az intézmény a közeli Diana utcai iskola csatlakozásával, ahol mind általános, mind középiskolai szinten végezhettek szakmai gyakorlatot a tanárszakos hallgatók.

¹⁸ A kijelentés jogilag megkérdőjelezhető, mivel az alapító okiratban nem esik szó jogutódlásról, de lényegében mégis erről van szó. Hasonló pongyolaságok később is előfordultak, amikor 2014-ben az újra önállósodott intézmény nevéből kifejezték a magyar jelzőt, és az egyszerűen Testnevelési Egyetemenként született újjá.

¹⁹ Szikora Katalin: Tizennégy év a Semmelweis Egyetem karaként és küzdelem az újbóli önállóságért (2000-2014). In. Vajda 2025. 133. old.

2007-ben a hallgatók nyilvántartása átvonult az elektronikus térbe, jelesül a Neptun-rendszerbe, vagyis megszűnt az addig hagyományos index. Az átállás nem volt zökkenőmentes és még évekkel később is zavarokhoz vezetett. Ugyanakkor a doktori iskolai szinten zavartalan volt az együttműködés az egyetemmel, köszönhetően a Doktori Tanács két elnökének, Szél Ágostonnak és Rácz Károlynak.²⁰

A 2007. évi esedékes dékánválasztáskor a két kandidáló közül sem Hamar Pál, sem Radák Zsolt nem kapta meg a szükséges támogatást, ezért Tulassay Tivadar rektor egy tanévre Tihanyi József tanszékvezető egyetemi tanárt bízta meg a dékáni tennivalók ellátásával. A következő választáson rajta kívül nem akadt induló, így hivatali ideje még három évvel meghosszabbodott (2007-2011). Mivel ő továbbra is az integráció híve volt, az elszakadás kérdése lekerült a napirendről.

2011 áprilisában a Kari Tanács Tóth Miklóst, az Egészségtudományi és Sportorvosi Tanszék vezetőjét választotta dékánjává három évre. Helyettesként Hamar Pál, Radák Zsolt és Szalma László segítették. Ekkor került a karra az egyetem Tanárképző Központja (vezető: Hamar Pál), az e-learning oktatási centrum (vezető: Kokovay Ágnes) illetve tért vissza a Sportszaknyelvi Lektorátus, melyet nem sokkal korábban telepítettek át az egyetem központjába.

2012 elején nemzetközi sajtóbotrány robbant ki Schmitt Pál köztársasági elnök TF-en írt doktori értekezése körül, amelyben plágiummal vádolták. Március végén az egyetem visszavonta doktori címét, majd április 2-án a köztársasági elnök lemondott hivataláról. Nem sokkal ezután a TF dékánja keveredett botrányba, amely rávilágított a vizsga- és kreditrendszer hibáira. Tóth Miklós szintén lemondott tisztségéről, helyét Radák Zsolt vette át. Ez a két, nagy port kavart ügy egyfelől megtépázta a TF, sőt az egyetem tekintélyét, másfelől hozzájárult az egyetemi vezetés szemléletének megváltozásához a TF „elengedését” illetően.

Visszanyert önállóság 2014-2025

Mocsai Lajos kezdeményezésére 2014 nyarán kormányzati előkészítő munka kezdődött a TF önállóságának visszaállításáért, mely szeptember 1-jén meg is valósult. A rektor megválasztásáig dr. Sterbenz Tamás tanszékvezető egyetemi docens látta el az ideiglenes intézményvezető feladatkörét. November 15-én kancellárt is kapott a független Testnevelési Egyetem, dr. Genzwein Ferenc személyében. A szenátus novemberi ülésén Mocsai Lajost választotta rektornak, akit a köztársasági elnök 2015 januárjában iktatott be hivatalába.

2015-ben átfogó intézményfejlesztési program vette kezdetét, mely felölelte a szervezetfejlesztést, az oktatás korszerűsítését, a szakmai tartalom megújítását, valamint egy minden korábbinál jelentősebb létesítményfejlesztést. Új szakstruktúra épült fel, melynek keretében újraindult a korábbi szakadói szak mind nappali, mind levelező tagozaton, ami erősen növelte a külföldi hallgatók érdeklődését.

Az oktatás egyik legfőbb gátja az elavult létesítményrendszer volt. Bár különböző okok miatt, de sem a 19. században épültek, sem a 20. század második felében készült épületek nem feleltek meg a 21. század igényeinek. Ebből kiindulva nagy léptékű infrastruktúra-fejlesztési stratégiát dolgoztak ki, mely magában foglalta a campus többlépcsős fejlesztését, valamint egy velencei vízi sporttelep és rekreációs központ felépítését. Ennek érdekében a TF megkapta a szomszédos Sportkórház teljes területét.

Az eredeti elképzelés szerint a létesítményfejlesztést tartalmazó Alkotás-terv koncepció három lépcsőre volt osztva. A 2017 tavaszától induló első, mely a Sportkórház területén fekvő, műemlék jellegű, Hauszmann Alajos tervezte épületek felújítását, valamint az eredetileg szintén a Sportkórház céljaira készült, ám félbe maradt Alkotás utcai épület megmentését tartalmazta. Előzőleg a Sportkórházat a Semmelweis Egyetem Ortopédiai Klinikája által hátrahagyott Karolina úti épületbe költöztették. Ezek az épületek azontúl elméleti-oktatási célokat szolgáltak, illetve egyiküket a Könyvtár és Levéltár, egy másikat később a Magyar Olimpiai Bizottság kapott meg. A főépület zömmel adminisztrációs egységeknek és előadótermeknek ad otthont. A fejlesztés második

²⁰ Vajda 2025. 140. old.

lépcsőjébe a Csörsz utcai létesítmény bontása és az új sportkomplexum megépítése tartozott. A harmadik szakasz a Déli pályaudvar felé eső oldal újjáépítését tartalmazza.

2015. október 15-én kigyulladt és leégett az Atlétikai Csarnok, ami a háború óta a legnagyobb kárt okozta az intézménynek. Szerencsére emberéletben nem esett kár, mivel a katasztrófa hajnalban történt. Teljesen elpusztult maga a csarnok és az ahhoz csatlakozó nagy előadóterem. Utóbbiban állt a magyar sportcsillagok fala, ami híres sportolóink tenyérnyomataiból állt. Ennek túlnyomó része is a tűzvész martaléka lett. Ennek pótlására 2022. május 6-án avatták fel az új Sportcsillagok Falát az Alkotás utcai új főépület földszintjén.

2017 októberében adták át az egyetem Sport-táplálkozástudományi Központját, ami az első befejezett rekonstrukció volt a Hauszmann-épületek közül. 2018. október 18-án már az új, Alkotás utcai központi épületben tarthatták meg az évnitőt, és ezután történt meg az épület hivatalos átadása. Az építkezések jó ütemben haladtak tovább, 2019 májusában megnyílt a velencei Vízisport és Rekreációs Központ. Ezzel egy hat évtizedes álom vált valóra.

A félelmetes Covid-járvány 2019 végén hazánkat is elérte, ezért 2020 elején az ország „bezárkózott”, ami az egyetemi oktatást is új kihívások elé állította. Áprilistól kezdve a TF-en is leállt a jelenléti oktatás, ami lehetetlenné tette a gyakorlati képzést. Külön bizottság foglalkozott a távoktatás megszervezésével, amiben komoly szerepet játszott a Tanulmányi Hivatal és az informatikai csapat. Az ekkor kidolgozott oktatási anyagoknak a járvány után is jó hasznát vették. A dr. Lacza Zsombor vezette kutatócsoport, együttműködésben a Semmelweis Egyetemmel és a Pécsi Tudományegyetem Virologiai Kutatócsoportjával olyan vérplazma-terápiás eljárást dolgozott ki, amivel hatékonyan tudtak Covid-betegeket gyógyítani.²¹

Tóth Bendegúz, EB-ezüstérmes birkózó személyében TF-es áldozata is volt a járványnak. Emlékét egy róla elnevezett ösztöndíj őrzi. Bár a 2020-as diplomaosztó és az őszi tanévnyitó elmaradt, 2021 júliusában már ismét a szokott módon kaphatták meg diplomájukat a végzős hallgatók.

2021-2025 Modellváltás

2021. március 22-én indult el a modellváltás folyamata, mikor a szenátus döntött arról, hogy az intézmény fenntartását saját közérdekű alapítványára bízza. Az országgyűlés április 27-i döntése alapján augusztus 1-jei hatállyal a TF a Testnevelési Egyetemért Alapítvány fenntartásába került. Vezetője dr. h.c. Mocsai Lajos lett, aki ezért lemondott rektori megbízatásának kitöltéséről. A rektori tisztelet dr. Sterbenz Tamás vette át. Ezzel együtt az egyetem neve Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetemre változott, amit a 2022. február 1-jén kelt új alapító okirat rögzített.

A 2021-es tokiói nyári olimpiai játékokon 25 akkori és korábbi TF-es hallgató vett részt, akik összesen tíz éremmel tértek haza. 2022. május 25-én alakult meg a TF-ről nyugállományba vonult tanárok közössége, a Masters Club. 2022. augusztus-szeptemberben megszűnt a kancellária és helyette a Gazdasági és a Campus főigazgatóságok jöttek létre.

A modellváltás egyik hozadéka volt, hogy az egyetem szorosabbra fűzte kapcsolatait több sportegyesülettel, együttműködési szerződések formájában (Bp. Honvéd, MTK Budapest, Kajak-kenu Szövetség, Vasas Futball Club, DVSC stb.)

A tanárképzést érintő jogszabályváltozások miatt új képzési programok indultak az osztatlan és a rövid ciklusú tanári mesterképzések területén, melynek eredményeképpen 2024-ben megháromszorozódott a tanárszakra felvett hallgatók létszáma.

A 2023. augusztus 17-27. között Budapesten zajlott atlétikai világbajnokságon a TF-en képzett önkéntesek segítették a lebonyolítást, illetve a Dr. Koltai Jenő Sportközpont szolgált a vb egyik edzőhelyszínéül, még a hivatalos átadása előtt. November 10-én díszdoktorrá avatták Sebastian Coe-t, a Nemzetközi Atlétikai Szövetség elnökét.

2023 szeptemberében adták át az egyetem Csörsz utcai sportkomplexumát, a Dr. Koltai Jenő Sportközpontot. Ezzel lezárult a 2016 óta zajló, korábban nem látott, nagyarányú fejlesztés 2. üteme. Ismeretes, hogy az ukrán háború okozta kényszerű költségvetési megszorítások miatt a

²¹ MOCSAI Lajos: Az önállósodástól a modellváltásig (2014-2021). In: Vajda 2025. 158. old.

kormány csak az addig megkezdett beruházások befejezését tette lehetővé, a fejlesztés többi elemének megvalósítása későbbre tolódott. A sportközpont a XI és XII. kerületi lakosok előtt is nyitva áll.

2023-ban a MOB az egyetem telepére tette át székhelyét, ahol önálló épületet kapott. A 2024-es párizsi nyári olimpiai játékokon 23 TF-es kötődésű olimpikon vett részt, hat érmet szerezve. 2025. augusztus 20-án díszdoktorrá avatták a NOB leköszönő elnökét, Thomas Bachot.

A közelgő centenárium méltó megünneplésének előkészítésére 2023 folyamán megalakult a TF 100 iroda, mely az egész rendezvénysorozat megtervezését és kivitelezését kapta feladatul. A gazdag ünnepségsorozat legfőbb üzenete, hogy az elmúlt 100 év során az egyetem, a történelem diktálta változó feltételek között is képes volt fejlődni, megőrizni az alapítók által képviselt szellemiséget, vagyis szellemet, erkölcsöt, erőt egyesíteni, és kívívni a nemzetközi sporttársadalom elismerését. A magyar sportsikerek mögött a háttérben mindig megtalálni a TF munkáját is. A folyamatban lévő fejlesztési program végén pedig egy 21. századi követelmények szerint is világszínvonalú tanárképző és sporttudományi egyetem fog létrejönni.